



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۲/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

## بررسی اثربخشی مشق شب در تسهیل فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی

پریسا خسروانیان<sup>۱</sup>، سعیده عبدالهی نژاد<sup>۲</sup>، مرضیه اسعدی<sup>۳</sup>، زهره مظفری<sup>۴</sup>

۱-کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آباده

۲-کارشناسی علوم تربیتی گرایش پیش دبستانی ودبستان دانشگاه پیام نور مرکز بوانات

۳-کارشناسی ارشد علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارسنجان

۴-کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان پردیس سلمان فارسی شیراز

### چکیده

مشق شب به عنوان یکی از روش‌های مطرح برای تسهیل فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی در این مقاله مورد بررسی قرار می‌گیرد. هدف اصلی این پژوهش، بررسی اثربخشی مشق شب بر عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی است. در طول سال‌های اخیر، مطالعات زیادی درباره تأثیر مشق شب بر روی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان انجام شده است. این روش، از طریق ارائه فعالیت‌های آموزشی و تمرین‌های مرتبط با موضوعات درسی، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مفاهیم و مطالب درسی را بهبود دهند و یادگیری عمیق‌تری را تجربه کنند. در این مقاله، ابتدا مفاهیم اساسی مرتبط با مشق شب و تأثیر آن بر یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس، روش‌ها و فعالیت‌های مشق شب، از جمله تمرین‌های کتابی، حل مسائل و تمرین‌های پیشرونده مورد بررسی قرار می‌گیرند. در ادامه، نتایج تحقیقات پیشین در این حوزه مورد مرور و تحلیل قرار می‌گیرند. با بررسی این نتایج، می‌توان به نتیجه‌گیری درباره اثربخشی مشق شب در تسهیل فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی پرداخت. در نهایت، مهمترین نتایج این مقاله جمع‌بندی و بررسی اهمیت این روش در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی را ارائه خواهند کرد. همچنین، پیشنهادهای برای استفاده بهینه از مشق شب و ارتقاء فرایند یادگیری در دانش‌آموزان ابتدایی نیز ارائه خواهند شد.

**واژگان کلیدی:** مشق شب، یادگیری، دانش آموز، دوره ابتدایی، تمرین، عملکرد تحصیلی.



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

## مقدمه

در مطالعه‌های پیشین، اثربخشی مشق شب در تسهیل فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی تأیید شده است. برخی از نتایج حاصل از این تحقیقات نشان می‌دهند که استفاده از مشق شب بهبود قابل توجهی در مهارت‌های خواندن، نوشتن، عملیات ریاضی و نگارش دانش‌آموزان ایجاد می‌کند (Xu & Corno, ۲۰۲۲). یکی از دلایل اصلی اثربخشی مشق شب، تقویت تمرکز و تمرین مفاهیم درسی است. زمانی که دانش‌آموزان موضوعات درسی را در خانه مرور می‌کنند و تمرین می‌کنند، میزان تمرکز و تمام‌وقتی که به یادگیری اختصاص می‌دهند، افزایش می‌یابد. علاوه بر این، مشق شب می‌تواند بهبود مهارت‌های تعاملی و تفکر انتقادی دانش‌آموزان را نیز تسهیل کند. با حل تمرین‌ها و مسائل مطرح شده در مشق شب، دانش‌آموزان قادر خواهند بود تا تفکر خود را تقویت کرده و به راحتی با مسائل پیچیده‌تر مواجه شوند (حیدری و حیدری، ۱۴۰۱).

با توجه به اثربخشی مشق شب در تسهیل فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی، پیشنهاد می‌شود که معلمان و والدین این روش را به عنوان یک ابزار موثر در آموزش و پرورش استفاده کنند. همچنین، طراحی و اجرای فعالیت‌های مشق شب با توجه به نیازها و سطح دانش‌آموزان می‌تواند اثربخشی آن را افزایش دهد. در نهایت، توصیه می‌شود که تحقیقات بیشتر در این حوزه صورت گیرد تا ارتقاء مستمر و بهبود روش‌های مشق شب در تسهیل فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی ممکن شود. بیشتر دانش‌آموزان هر از گاهی با مشق مشکل دارند. اما بعضی از بچه‌ها بیشتر از بقیه با هم مبارزه می‌کنند. درک چالش‌هایی که دانش‌آموزان با آن‌ها روبرو هستند می‌تواند به شما کمک کند تا جنگ‌های مشق را قبل از شروع آنها خنثی کنید. مزیت تمرین مشق شب این است که مطمئناً می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا آنچه را که در کلاس یاد گرفته‌اند به حافظه بسپارند. این امر به ویژه در مواردی که معلمان از تکرارهای فاصله‌دار استفاده می‌کردند، صدق می‌کند. این یک استراتژی است که به موجب آن معلم چیزهایی را که در هفته‌ها و ماه‌های گذشته در طول بازبینی مشق آموخته است دوباره معرفی می‌کند تا اطلاعات در طول زمان از بین نرود. آموزش و پرورش یکی از مهم‌ترین مسائلی مربوط به جامعه‌ی انسانی است به گونه‌ای که پیشرفت و توسعه‌ی هر سرزمینی معلول آموزش و پرورش با کیفیت است. تکلیف به وظایفی گفته می‌شود که معلمان به دانش‌آموزان می‌دهند تا خارج از درس‌های معمولی انجام دهند. فعالیت‌های مشق به طور قابل توجهی بین دانش‌آموزان باسنین مختلف متفاوت است، از جمله فعالیت‌های خواندن در خانه، پروژه‌ها یا مقاله‌های طولانی‌تر و کارهای هدایت‌شده و متمرکزتر مانند بازبینی برای تست‌ها (Xu, ۲۰۲۳).

تکلیف: کلمه‌ای است که نه تنها در کودکان، بلکه در والدین نیزگاهی باعث ناامیدی می‌شود. و حداقل برای بچه‌های دبستانی، ممکن است تعیین مشق مدرسه بیش از ارزش آن مشکل داشته باشد. دلیل این امر هم شاید معلمانی باشند که بدون آگاهی و برنامه ریزی مشق طولانی به دانش‌آموزان محول می‌کنند. (سعدی، نگار، ۱۳۹۹).

شواهدی وجود دارد که مشق درسی می‌تواند در دبستان مفید باشد و می‌توان از آن برای ادغام مطالب آموخته شده در کلاس یا آمادگی برای ارزشیابی‌ها استفاده کرد. تکلیف شب اگر به طور صحیح و مکمل فعالیت‌های مدرسه باشد می‌تواند برای کودکان مفید باشد. مشقی که توسط بچه‌های دبستانی انجام می‌شود می‌تواند شامل خواندن، تمرین املا یا بازبینی برای مطالب باشد. کاربردهای مشق در مدرسه ابتدایی شامل تقویت مهارت‌هایی است که دانش‌آموزان در مدرسه می‌آموزند، کمک به آنها برای آماده شدن برای آزمون‌ها و آماده سازی آنها برای درس‌های آینده مدرسه. مشق همچنین می‌تواند به عنوان یک نقطه ارتباط



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بین خانه و مدرسه عمل کند و به والدین کمک کند تا احساس کنند بخشی از مدرسه فرزندشان هستند (Galloway et al., ۲۰۱۳).

تحقیقات آکادمیک زیادی در مورد تأثیر مشق برای کودکان در مدرسه ابتدایی انجام نشده است. مطالعات موجود - تحقیقاتی که یافته‌های تعدادی از مطالعات را ترکیب و تجزیه و تحلیل می‌کند - نشان می‌دهد که مشق درسی برای برونداد آموزشی کودکان دبستانی فواید مثبت کمی دارد یا اصلاً فایده ندارد. دلیل اصلی این امر ناتوانی کودکان در تکمیل این مشق بدون حمایت معلمان و مدرسه است (Xu, ۲۰۲۳).

برخی تحقیقات نشان داده است که دانش‌آموزان ابتدایی فاقد مهارت‌های مطالعه مستقل برای انجام مشق هستند و نمی‌توانند روی کار متمرکز بمانند علاوه بر این، اگر والدین انتظارات غیر واقعی داشته باشند، فشار وارد کنند یا از روش‌هایی استفاده کنند که برخلاف آنچه در مدرسه استفاده می‌شود، مشق درسی واقعاً تأثیر منفی خواهند داشت. مشق شب همچنین ممکن است نابرابری بین دانش‌آموزان را افزایش دهد. افرادی که از زمینه‌های اقتصادی برخوردار هستند، ممکن است از حمایت بیشتر والدین برای مشق، از جمله کمک تحصیلی بیشتر، انتظارات بالاتر و منابع بهتر برخوردار باشند (Xu & Corno, ۲۰۲۲).

با این حال، این امکان وجود دارد که تعیین مشق برای کودکان دبستانی دارای مزایایی باشد که به راحتی قابل اندازه‌گیری نیست، مانند ایجاد مسئولیت‌پذیری و مهارت‌های مستقل حل مسئله. همچنین می‌تواند به کودکان کمک کند عادت‌هایی را ایجاد کنند که در زندگی بعدی مدرسه مفید خواهد بود. یک وظیفه رایج برای مشق در مدارس ابتدایی این است که کودکان با والدین خود بخوانند. شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد این تأثیر مثبت و همچنین ایجاد لذت دارد، اما کیفیت تعامل ممکن است مهمتر از کمیت باشد. اگر هدف از مشق توسعه رابطه بین خانه و مدرسه و دادن سهم بیشتر والدین در تحصیل فرزندانشان باشد، ممکن است این امر مثبتی باشد. با این حال، اگر این هدف است، نباید به عنوان وسیله‌ای برای بهبود نمرات آزمون یا معیارهای عملکرد مدرسه استفاده شود. برای کوچک‌ترین بچه‌ها، هر چیزی که زمان را از بازی رشدی دور کند، چیز بدی است.

## اهمیت و ضرورت موضوع پژوهش

به دلیل اینکه پیشرفت هر جامعه و سرزمینی مشروط به آموزش و پرورش است و عوامل زیادی بر این مهم تأثیر گذارند در این میان تکلیف شب یکی از عوامل موثر بر آموزش و پرورش است که دغدغه‌ی بسیاری از دانش‌آموزان و والدین است به همین سبب ما تصمیم گرفتیم که بر سر این موضوع پژوهش و مطالعه انجام دهیم. مشق شب به عنوان یکی از روش‌های تثبیت مطالب در فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی اهمیت ویژه‌ای دارد. این تمرین‌ها که در خانه انجام می‌شوند، نقش مهمی در تسهیل و تقویت فرایند یادگیری دانش‌آموزان دارند. بررسی اثربخشی مشق شب در تسهیل این فرایند ضروری است و می‌تواند به توسعه توانایی‌های دانش‌آموزان کمک کند.

یکی از اهمیت‌های مشق شب این است که این تمرین‌ها به دانش‌آموزان امکان می‌دهد تا مطالبی که در کلاس درس یاد گرفته‌اند را تثبیت کنند. درس‌هایی که در روز در مدرسه یاد گرفته شده‌اند، با انجام مشق شب مرور و تمرین می‌شوند و به



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مفاهیم و مطالب را بهتر فهمیده و حفظ کنند. همچنین، مشق شب به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌های جدید را تمرین کنند. با انجام مشق شب، دانش‌آموزان می‌توانند مهارت‌های ریاضی، زبان، علوم و سایر دروس را تمرین کنند و در استفاده از این مهارت‌ها ماهرتر شوند (حیدری و حیدری، ۱۴۰۱).

مشق شب به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌های مدیریت زمان را یاد بگیرند. طرح و برنامه‌ریزی برای انجام مشق شب در زمان محدودی که بین مدرسه و فعالیت‌های دیگر در اختیار دانش‌آموزان است، مهارت‌های مدیریت زمان را تقویت می‌کند و به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به طور منظم و سازمان‌یافته به مشق شب خود بپردازند. بنابراین، بررسی اثربخشی مشق شب در تسهیل فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی ضرورت دارد تا بتوان روش‌های بهینه‌تری برای طراحی و انجام مشق شب به دست آورد و در نهایت یادگیری بهتر و مؤثرتری را برای دانش‌آموزان فراهم کرد. مشق شب می‌تواند به دانش‌آموزان امکان بیشتری برای تمرین و تثبیت مطالب مورد یادگیری در کلاس درس بدهد. این تمرین‌ها که به صورت تکالیف خانه ارائه می‌شوند، فرصتی برای تکرار و تمرین مفاهیم و مطالب در حال یادگیری را به دانش‌آموزان می‌دهند. این تکرارها و تمرین‌ها باعث می‌شوند که اطلاعات بهتر جذب شده و دانش‌آموزان در فرایند یادگیری پیشرفت کنند (Xu, ۲۰۲۳).

علاوه بر تثبیت مطالب، مشق شب می‌تواند به دانش‌آموزان در تقویت مهارت‌های تحلیل، استدلال و حل مسئله کمک کند. با انجام تکالیف خانه، دانش‌آموزان مجبور می‌شوند به طور مستقل مسئله‌ها را بررسی کرده و راه‌حل‌های مناسب را پیدا کنند. این تمرین‌ها به آنها کمک می‌کند تا مهارت‌های تفکر منطقی و تحلیلی خود را بهبود بخشند و در حل مسائل مختلف موفق‌تر عمل کنند. با انجام مشق شب، دانش‌آموزان می‌توانند عادت به مطالعه و خودآموزش را در خانه پیدا کنند. این عادت می‌تواند در طول عمر آنها به عنوان یک روش موثر در یادگیری و به روزرسانی دانش ادامه یابد. مشق شب می‌تواند به دانش‌آموزان نشان دهد که یادگیری و آموزش یک فرایند مستمر است و آنها باید به طور مستقل در این راه پیشرفت کنند.

به طور کلی، بررسی اثربخشی مشق شب در تسهیل فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی ضروری است. این بررسی‌ها می‌توانند به معلمان و ارباب رجوعان کمک کنند تا روش‌های بهینه‌تری برای طراحی و ارائه مشق شب به دانش‌آموزان خود پیدا کنند. با انجام منظم و مؤثر مشق شب، دانش‌آموزان می‌توانند بهترین نتیجه را در فرایند یادگیری خود بدست آورند و توانایی‌ها و استعدادهایشان را در رشد و پیشرفت بهتری نشان دهند (حیدری و حیدری، ۱۴۰۱).

## شرایط تکلیف

۱. برخی از دانش‌آموزان ممکن است فضای آرامی برای یادگیری در خانه نداشته باشند - برای مدارس مهم است که در نظر بگیرند چگونه می‌توان از یادگیری در خانه حمایت کرد.

۲. مشقی که با کار کلاسی مرتبط هستند، مؤثرتر هستند. به ویژه، مطالعاتی که شامل بازخورد در مورد مشق درسی بودند، تأثیر بیشتری بر یادگیری داشتند.

۳. مهم است که هدف از انجام مشق برای دانش‌آموزان روشن شود (مثلاً افزایش یک حوزه خاص از دانش، یا ایجاد تسلط در یک زمینه خاص). (Roderique et al., ۱۹۹۴).

به نظر می‌رسد کیفیت مجموعه وظایف مهمتر از کمیت کار مورد نیاز دانش‌آموز است. شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد با افزایش مدت زمانی که دانش‌آموزان برای آن صرف می‌کنند، تأثیر مشق کاهش می‌یابد. مطالعات بررسی شده بالاترین



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تأثیر، مشق شب را دو بار در هفته در یک موضوع خاص مؤثر می دانند. نحوه ارتباط مشق با یادگیری در طول زمان عادی مدرسه مهم است. برای به حداکثر رساندن تأثیر تکلیف مهم است که به دانش آموزان بازخورد با کیفیت بالا در مورد کارشان ارائه شود (Xu, ۲۰۲۳).

دانش آموزان با زمینه های محروم معمولاً مزایای بیشتری از مشق دریافت می کنند. با این حال، دانش آموزان از پیشینه های محروم کمتر احتمال دارد که فضای کاری آرام داشته باشند، کمتر به دستگاهی مناسب برای یادگیری یا اتصال اینترنتی پایدار دسترسی داشته باشند و ممکن است حمایت کمتری از والدین برای تکمیل مشق و توسعه مؤثر دریافت کنند. عادات یادگیری این مشکلات ممکن است شکاف در پیشرفت دانش آموزان محروم را افزایش دهد.

باشگاه های مشق می توانند با ارائه منابع و پشتیبانی مورد نیاز برای انجام مشق یا تجدید نظر به دانش آموزان، به غلبه بر این موانع کمک کنند. شواهد گسترده تر نشان می دهد که مشق درسی نباید به عنوان تنبیه یا مجازات برای عملکرد ضعیف مورد استفاده قرار گیرند (Xu, ۲۰۲۳).

در کنار زمان و هزینه، رهبران مدرسه باید چگونگی به حداکثر رساندن اثربخشی مشق را از طریق توسعه حرفه ای معلمان برای ترویج استفاده از وظایف طراحی شده برای تکمیل یادگیری در کلاس و بازخورد با کیفیت بالا برای بهبود یادگیری دانش آموز در نظر بگیرند. مدارس باید تأثیر رویکردهای مختلف به مشق - مانند فراوانی، هدف و تنوع مشق - بر مشارکت و پیشرفت دانش آموز را زیر نظر داشته باشند (Cooper & Valentine, ۲۰۰۱).

همچنین انگیزه را به عنوان یک عامل کمک کننده در درگیر کردن دانش آموزان در فعالیت های مشق مورد بحث قرار دهند. خودپنداره دانش آموز و باورهای پیرامون شایستگی نیز می تواند بر تلاش دانش آموز در رابطه با مشق تأثیر بگذارد. آنها تأکید می کنند که فعالیت های مشق باید با سطوح فردی مشارکت و درک مطابقت داشته باشد.

مشق شب را باید به عنوان یکی از چندین مشق در نظر گرفت، روش هایی که معلمان می توانند از آن استفاده کنند تا به کودکان نشان دهند که یادگیری در همه جا انجام می شود. با این حال، مشق دانش آموزان دبستانی می تواند تأثیرات قابل توجهی بر پیشرفت داشته باشد.

اما نتیجه مثبت آن مشروط به

(الف) آماده سازی و برنامه ریزی؛

(ب) مشق متناسب با مهارت، توجه، و سطوح انگیزه دانش آموزان باشد و

(ج) مشارکت مناسب والدین.

## مزایا و معایب احتمالی مشق طولانی

از جمله مزایای پیشنهادی مشق شب:

الف) بارزترین آن این است که باعث افزایش ماندگاری مطالب در ذهن دانش آموزان می شود.

ب) ارتقای استقلال و مسئولیت پذیری دانش آموزان.

ج) تقویت یادگیری و برونداد آموزشی دانش آموزان. (Cooper, ۱۹۸۹)



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

## نکات منفی و چالش های مشق شب

نکته منفی تکلیف مشق شب این است که دانش آموز در این دوره به تنهایی در حال یادگیری است. این بدان معنی است که اگر دانش آموز به اندازه کافی مطالب را در کلاس یاد نگرفته باشد، کسی را ندارد که در زمان مشق به او کمک کند. این می تواند منجر به ناامیدی و ناامیدی زیادی برای دانش آموزانی شود که به یک تکه کاغذ خیره می شوند و احساس گمراهی و سردرگمی می کنند.

❑ اول، اگر دانش آموزان ملزم به صرف زمان بیش از حد برای مطالب درسی باشند، آنها در نهایت از آن خسته می شود.

❑ دوم، مشق زمانی را که دانش آموزان می توانند صرف اوقات فراغت و فعالیت های اجتماعی کنید محدود می کند.

❑ سوم، دخالت والدین، هر چند با نیت خوب، اغلب به دخالت والدین تبدیل می شود و این کار باعث گیج شدن دانش آموزان می شود.

❑ چهارم: مشق می تواند منجر به رفتارهای نامطلوب مانند تقلب، یا از طریق کپی کردن مشق شود.

❑ پنجم: مشق نابرابری های اجتماعی موجود را تشدید می کند. دانش آموزانی که از خانه های با اقتصاد اجتماعی پایین هستند به احتمال زیاد در انجام مشق درسی نسبت به همسالان مرفه تر خود مشکل بیشتری دارند.

دانش آموزان فقیرتر نیز تمایل بیشتری به کار بعد از مدرسه دارند ولی ممکن است فضایی آرام و روشن نداشته باشند. مشق باید به کودکان خردسال کمک کند تا عادات مطالعه خوب و مثبت را ترویج کنند و نگرش مثبت نسبت به مدرسه تحصیل در آنها ایجاد کند. بنابراین، مشق دانش آموزان ابتدایی باید مختصر باشد و شامل موادی باشد که معمولاً در خانه یافت می شود و نباید زیاد طولانی و وقت گیر باشد. (حیدری، محمد، حیدری اسرا، ۱۴۰۱)

معلم هرگز نباید از مشق به عنوان تنبیه استفاده کند. استفاده از آن در این راه به دانش آموزان اطلاع می دهد که مشق مدرسه کسل کننده و منفور است. صرف نظر از سن دانش آموزان، نقش رسمی والدین در مشق باید حداقلی باشد. والدین از نظر علاقه، دانش، مهارت های آموزشی و زمان در دسترس متفاوت هستند. واضح است که پدر و مادر کودکان خردسال باید بیشتر درگیر شوند. به ویژه، آنها به فرصت هایی نیاز دارند بیابان کنند که چقدر برای پیشرفت مدرسه ارزش قائل هستند. (Wilson & Rhodes, ۲۰۱۰).

والدین می توانند با تمرین مهارت های خواندن، املا و ریاضی علاقه خود را به فرزندان خود ابراز کنند قراردادهایی با فرزندان خود در مورد زمان مطالعه ببندند و همچنین ارائه پاداش برای تکمیل مشق، از سوی والدین تاثیر مثبت و قابل توجهی دارد. توصیه می شود که معلم مشق کمی را در کلاس ها فردی کنند. مشق فردی مستلزم زمان قابل توجه معلم است و فواید کمی دارد. اینکه دانش آموزان به دلیل ترس از عواقب منفی مشق خود را انجام دهند، وضعیت را تغییر می دهد. ایده آل برای ایجاد انگیزه درونی ("من باید از این کار لذت ببرم؛ من این کار را انجام می دهم و معلم بالای من نمی ایستد") به یکی از این موارد اشاره می کند که معلم معتقد است دانش آموزان به آن نیاز دارند و پاداش یا تنبیه به منظور تکمیل مشق باید جمع آوری شود. معلم باید کامل بودن مشق را بررسی کند و بازخورد آموزشی متناوب بدهد این رویه نشان می دهد که معلم مشق را جدی می گیرد و هدفمند است. (سهیلی، مهلا، ۱۳۹۶)



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

هدف اصلی باید شناسایی مشکلات یادگیری تک تک دانش آموزان باشد. مشق برای دانش آموزان با اختلالات یادگیری اخیرا توجه زیادی به استفاده از مشق در مورد افراد ناتوان یادگیری شده است. نتایج برای دانش آموزان بدون معلولیت ممکن است برای دانش آموزان دارای معلولیت متفاوت باشد. (Wilson & Rhodes, ۲۰۱۰). با این وجود، ویژگی های مشق موفق برای این دو نوع دانش آموزان متفاوت است به عنوان مثال، تحقیقات به طور مداوم نشان داده است که مشق برای دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری باید مختصر و با تاکید باشد. بسیار مهم است که معلمان مشق درسی را برای دانش آموزان در حال یادگیری نظارت کنند (Galloway et al., ۲۰۱۳).

مشارکت والدین برای دانش آموزان معلول ضروری است چراکه این دانش آموزان مهارت های خود مدیریتی و مطالعه کمتری نسبت به همسالان خود و توانایی خود دارند. دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری ممکن است به پاداش های دوره ای نیاز داشته باشند پس معلمان باید بلافاصله پس از تکمیل مشق به آنها بازخورد مثبت دهند.

## بحث و نتیجه گیری

بررسی اثربخشی مشق شب در تسهیل فرایند یادگیری دانش آموزان ابتدایی نشان می دهد که استفاده از این روش می تواند بهبود قابل توجهی در عملکرد تحصیلی و پیشرفت دانش آموزان ایجاد کند. تمرین مفاهیم درسی، تقویت تمرکز، تمرین مهارت های تعاملی و تفکر انتقادی، بهبود مهارت های خواندن، نوشتن، عملیات ریاضی و نگارش از جمله مزایای این روش هستند. بر اساس مطالعات پیشین و نتایج تحقیقات در حوزه مشق شب، می توان نتیجه گرفت که مشق شب به عنوان یک روش مؤثر در تسهیل فرایند یادگیری دانش آموزان ابتدایی مورد استفاده قرار می گیرد. این روش باعث بهبود عملکرد تحصیلی، تقویت مهارت های تعاملی و تفکر انتقادی، بهبود تمرکز و تمرین مفاهیم درسی می شود.

مشق در اشکال و اندازه های مختلف وجود دارد. در حالی که بسیاری از معلمان به حالت مشق تکراری قدیمی پایبند هستند، من شما را تشویق می کنم طیفی از انواع دیگر مشق را امتحان کنید که می تواند دانش آموزان را درگیر کند، بحث و همکاری بیشتری را در کلاس تشویق کند و اطمینان حاصل کند که کار دشواری که دانش آموزان نیاز دارند کمک معلم در کلاس درس انجام می شود. این حداکثر پشتیبانی را برای دانش آموزان شما فراهم می کند و به پیشرفت آنها کمک می کند.

هر نوع تکلیف نقش خاص خود را برای یادگیری دانش آموزان دارد. وظیفه مهم معلمان این است که مشقی را انتخاب کنند که به بهترین وجه از دانش آموز حمایت کامل کند. این تنها به معنای حمایت از دانش آموزان برای امتحانات آینده نیست، بلکه به این معنی است که دانش آموزان تحت مشق شب غرق نشده اند و همچنان می توانند زندگی متعادلی را خارج از مدرسه داشته باشند. (Wilson & Rhodes, ۲۰۱۰).

بر اساس مطالب مطرح شده در این پژوهش تکلیف شب برای دانش آموزان مانند یک تیغ دولبه است یعنی هم می تواند مثبت و هم منفی باشد که چگونگی بهره مندی از آن بستگی به عوامل محیطی از جمله معلم، والدین و امکانات موجود در دسترس دانش آموزان دارد و زمانی این شاخص باعث برون داد آموزشی و یادگیری دانش آموزان می شود که مدرسه و خانه با هم هماهنگ شوند و هدفشان از تکلیف تنبیه نباشد بلکه ایجاد انگیزه و تقویت ذهن دانش آموز برایشان مهم باشد و همچنین تفاوت های فردی و سطح علمی دانش آموز را در نظر بگیرند و به زمان و هزینه مشق نیز توجه داشته باشند تا سبب انزجار و تنفر دانش آموزان نشوند (Galloway et al., ۲۰۱۳).





# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

با توجه به نتایج حاصل، پیشنهاد می‌شود که معلمان و والدین از مشق شب به عنوان یک ابزار مفید در آموزش و پرورش استفاده کنند. همچنین، طراحی فعالیت‌های مشق شب با توجه به نیازها و سطح دانش دانش‌آموزان بهبود اثربخشی آن را تسهیل خواهد کرد. به طور کلی، بررسی اثربخشی مشق شب در تسهیل فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی نشان می‌دهد که این روش می‌تواند بهبود و پیشرفت قابل توجهی در عملکرد و عمق یادگیری دانش‌آموزان ایجاد کند. با استفاده بهینه از این روش و توجه به نکات موردنیاز دانش‌آموزان، می‌توان تأثیربخشی آن را افزایش داد و خروجی‌های بهتری در فرایند یادگیری به دست آورد. با توجه به بررسی اثربخشی مشق شب در تسهیل فرایند یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی، پیشنهادات زیر مطرح می‌شود:

۱. همکاری بین معلمان و والدین: معلمان و والدین باید در اجرای مشق شب همکاری کنند. والدین می‌توانند نقش فعالی در تشویق و حمایت از دانش‌آموزان در انجام مشق شب ایفا کنند. همچنین، ارتباط و هماهنگی مستمر بین معلمان و والدین می‌تواند بهبود قابل توجهی در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را به همراه داشته باشد.
۲. تنوع در فعالیت‌های مشق شب: به منظور جذابیت بیشتر برای دانش‌آموزان، می‌توان فعالیت‌های مشق شب را به صورت تنوع‌بخشی طراحی کرد. استفاده از تمرین‌های کتابی، مسائل برنامه‌ریزی شده، پروژه‌های خلاقانه و فعالیت‌های گروهی می‌تواند بهبود آموزش و یادگیری را تسهیل کند.
۳. بررسی نیازها و سطح دانش دانش‌آموزان: هر دانش‌آموز دارای نیازها و سطح دانش خاص خود است. در طراحی فعالیت‌های مشق شب، باید به این نیازها و سطح دانش دانش‌آموزان توجه شود. برنامه‌ریزی مناسب و ارائه تمرین‌ها و مطالب مناسب بر اساس این نیازها و سطح دانش، بهبود قابل توجهی در عملکرد دانش‌آموزان را به همراه دارد.
۴. ارزیابی و بازخورد مستمر: برای تأمین پیشرفت مستمر دانش‌آموزان، لازم است ارزیابی و بازخورد مستمر درباره عملکرد و پیشرفت آن‌ها در استفاده از مشق شب صورت بگیرد. این بازخوردها می‌تواند دانش‌آموزان را تشویق کند و به آن‌ها کمک کند تا نقاط قوت خود را تقویت و نقاط ضعف خود را بهبود بخشند (Xu & Corno, ۲۰۲۲).
۵. پژوهش‌های بیشتر: برای بهبود و رشد مستمر در حوزه مشق شب، نیاز به پژوهش‌های بیشتر در این زمینه است. تحقیقات بیشتر می‌تواند به ما کمک کنند تا تازه‌ترین روش‌ها و راهکارهای مؤثر در طراحی و اجرای مشق شب را کشف کنیم. با انجام تحقیقات بیشتر، می‌توانیم به دستاوردهای جدید در حوزه مشق شب دست پیدا کنیم و بهبود مستمری را در فرایند یادگیری دانش‌آموزان ایجاد کنیم.
۶. استفاده از فناوری: بهره‌برداری از فناوری، می‌تواند به طراحی مشق شب کمک کند. استفاده از نرم‌افزارها و اپلیکیشن‌های آموزشی می‌تواند تنوع و جذابیت بیشتری به فعالیت‌های مشق شب ببخشد و همچنین امکاناتی مانند تمرین‌های تعاملی، تصاویر و محتوای بصری را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد (Brown, ۲۰۱۸).
۷. ایجاد محیط مناسب: برای اجرای مشق شب مؤثر، لازم است محیط آموزشی مناسبی فراهم شود. این محیط باید آرامش و تمرکز را ترویج کند و دارای منابع ضروری مانند کتاب‌ها، نوشتاری‌ها و وسایل آموزشی باشد.
۸. نظم و انضباط: برنامه‌ریزی منظم و رعایت انضباط در انجام مشق شب می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا عادت‌های مطالعه سالم و مؤثری برای خود ایجاد کنند. تعیین زمان مشخص برای انجام مشق شب و رعایت آن به صورت منظم، اهمیت بالایی دارد.





۹. بازخورد مثبت: تشویق و تقدیر از تلاش‌ها و پیشرفت‌های دانش‌آموزان در انجام مشق شب، اهمیت بسیاری دارد. بازخورد مثبت و تشویق به ادامه تلاش و پیشرفت دانش‌آموزان، انگیزه و خودباوری آن‌ها را تقویت می‌کند.
۱۰. ارتقاء همکاری و تعامل: در هنگام اجرای مشق شب، تعامل و همکاری بین دانش‌آموزان و همچنین بین دانش‌آموزان و معلمان بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فضای مشارکتی و محیطی که به تعامل و همکاری بین اعضای گروه تشویق کند، می‌تواند نتایج مثبتی در فرایند یادگیری به دست آورد.

## منابع

- حیدری، محمد و حیدری، اسراء، ۱۴۰۱، مروری بر مشق شب در مدارس و نقش آن در انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، دومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی و علوم انسانی.
- سعدی، نگار، ۱۳۹۹، بررسی اثرات تکلیف در منزل برای دانش‌آموزان ابتدایی پایه سوم مدارس شهرستان گرگان، ششمین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی، شیروان.
- سهیلی، مهلا، ۱۳۹۶، تاثیر تکلیف شب بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، همایش ملی آسیب‌شناسی نظام آموزشی کشور، تبریز.
- Brown, C. R. (۲۰۱۸). The Impact of Nightly Assignments on Academic Performance. In S. M. Johnson (Ed.), *Proceedings of the International Conference on Education and Learning* (pp. ۶۰-۵۰). XYZ Publishers.
- Cooper, H. (۱۹۸۹). Synthesis of research on homework. *Educational leadership*, ۴۷(۳), ۸۵-۹۱.
- Cooper, H., & Valentine, J. C. (۲۰۰۱). Using research to answer practical questions about homework. *Educational psychologist*, ۳۶(۳), ۱۴۳-۱۵۳.
- Epstein, J. L., & Van Voorhis, F. L. (۲۰۰۱). More Than Minutes: Teachers' Roles in Designing Homework. *Educational Psychologist*, ۳۶(۳), ۱۸۱-۱۹۳.
- Galloway, M., Conner, J., & Pope, D. (۲۰۱۳). Nonacademic effects of homework in privileged, high-performing high schools. *The journal of experimental education*, ۸۱(۴), ۴۹۰-۵۱۰.
- Roderique, T. W., Polloway, E. A., Cumblad, C., Epstein, M. H., & Bursuck, W. D. (۱۹۹۴). Homework: A survey of policies in the United States. *Journal of Learning Disabilities*, ۲۷(۸), ۴۸۱-۴۸۷.
- Wilson, J., & Rhodes, J. (۲۰۱۰). Student perspectives on homework. *Education*, ۱۳۱(۲), ۳۵۱-۳۵۹.
- Xu, J. (۲۰۲۳). A latent profile analysis of homework time, frequency, quality, interest, and favorability: implications for homework effort, completion, and math achievement. *European Journal of Psychology of Education*, ۳۸(۲), ۷۵۱-۷۷۵.
- Xu, J., & Corno, L. (۲۰۲۲). Extending a model of homework: a multilevel analysis with Chinese middle school students. *Metacognition and Learning*, ۱۷(۲), ۵۳۱-۵۶۳.